

T-portal.hr

Piše: Gordana Kolanović

18.11.2014.

Dr. Aleksandra Mindoljević Drakulić: Infertilnost je duboka narcistička povreda

Psihologinja Aleksandra Mindoljević Drakulić u svojoj novoj knjizi 'Majka, žena i majčinstvo' bavi se pitanjima društvenih tabua: ambivalentnog odnosa majke prema djetetu i osjećaja zavisti, a posebno zanimljivo poglavlje posvećeno je tematiziranju problema infertilnosti i emocionalnih kolapsa parova u procesu MPO-a

Aleksandra Mindoljević Drakulić, psihologinja i psihoterapeutkinja, radi kao nastavnica na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Autorica je knjiga '**Mali rječnik psihodrame**' i '**Suicid: fenomenologija i psihodinamika**'.

U svojoj trećoj knjizi, '**Majka, žena i majčinstvo**', u izdanju Medicinske naklade i Učiteljskog fakulteta, pozabavila se najsloženijim odnosom u našem duševnom životu te brojnim tabuima suvremenog društva.

Pitanje mjesta i uloge žene i majke opisano je kroz povijest civilizacije u mitovima, religiji, antropologiji, sociologiji i psihologiji. Autorica se posebno posvetila izučavanju različitih aspekata utjecaja majke i majčinstva na psihički razvoj kroz radove najznačajnijih autora psihoanalitičke teorije. Posebno je naglašeno kako se kvaliteta majčinske njege, određena vlastitim iskustvom majke iz ranog djetinjstva te aktualnom situacijom majke u trenutku susreta s djetetom, uz doprinos djeteta, ugrađuju u njihovu ranu interakciju te stimuliraju zdrav razvoj i stvaraju psihičku stabilnost.

U vašoj novoj knjizi napominjete da današnji suvremeni mitovi o majkama podupiru često kontradiktorna i promjenjiva stajališta. Tako ste napisali da je jedna od čestih nepotpunih perspektiva to da je majčinska ljubav bila moralni imperativ o kojem gotovo potpuno ovisi sva djetetova dobrobit, pri čemu se zanemaruje uloga očeva i okoline. Možete li dodatno približiti kakvi su vaši stavovi o tom kompleksnom pitanju?

Zanemarivanje uloge trećeg u odnosu majka - dijete poznata je i stara prtljaga patrijarhata. Evo jednog poznatog primjera: još do prije samo stotinu i pedeset godina porođaju nisu smjeli nazočiti muškarci, čak ni liječnici, nego samo babice i njezine pomoćnice. Muškarci su u tim prilikama mogli samo čekati u susjednim sobama. Povijesno gledano, majke nisu gotovo nikada imale potporu svojih partnera.

Od njih se tražilo da rađaju i da pritom budu savršene poput simbola idealnog majčinstva, **Djevice Marije**. No znamo da je stvarnost bila drukčija: majčinstvo je često bilo obilježeno patnjom, siromaštvom, bolestima, preživljavanjem i tjelesnim i emocionalnim udaljavanjem od svoje djece. Djeca su tako davana dojiljama, siromašnija su odlazila raditi kao služinčad, a bogatija u internate. A kad bi i preživjela, vraćala su se kući a da

svoju majku nisu zapravo nikad ni upoznala. Oca još i manje, jer je ionako bio marginalizirana i periferna figura u tom veličanju 'neraskidive' veze majka - dijete.

Dobro je rekla **Rosalind Miles** da jedan od glavnih uzroka mnogih problema suvremenih obiteljskih odnosa leži upravo u socijalno izoliranoj dijadi majka – dijete i odsutnom ocu. Odsutnom fizički, ali i psihički, primjerice u smislu njegove pasivnosti ili pak grubosti. Nažalost, čini mi se da je slično i danas. Za majčinu psihološku dobrobit veoma je važno postojanje treće osobe u toj dijadi jer dopunjuje obiteljsku dinamiku, labavi simbiozu majke i djeteta i majku čini manje nesigurnom. Osim toga, istraživanja su pokazala da ne postoji nikakva ekskluzivna privrženost djeteta samo majci, nego da se dijete vezuje i za druge njegujuće osobe, pa tako i za oca.

Gledajući iz šire perspektive, čini mi se da je čitavo čovječanstvo, u svim epohama, ne samo u ovoj našoj, suvremenoj, oduvijek imalo problem odsutnog oca, ali i da je isto tako uvijek postojala težnja da ga se pronađe u smislu gradnje identiteta.

'Univerzalna je istina da bez obzira na eru postoji vječni i neizbježni majčinski konflikt: šutjeti i utjeloviti majčinski ideal ili poslušati glas unutarnjih želja i potrebe za osiguravanjem vlastitog (psihičkog) prostora.' Napisali ste da je danas još kulturalno neshvatljivo i neprihvatljivo da tzv. dobra majka može biti ambivalentna, pokazati ljutnju ili čak eksternaliziranu mržnju. U knjizi je napomenuto da je u drugoj polovici 20. st. u zapadnom svijetu krivnja oko tog pitanja dosegla *crescendo*. Koji su razlozi i kako u praksi primijeniti teoriju pedijatra i dječjeg psihoanalitičara Donalda Winnicotta o 'dovoljno dobroj majci'? Možemo li danas, uz sve spoznaje, taj konflikt ipak doživjeti realnije i prihvatiti ga bez srama ili stigme?

Materinska ambivalencija je kod žene prisutna još i prije rođenja njezinog djeteta. Kad to kažem, svjesna sam da se to mnogima neće svidjeti i da je to u našem društvu zapravo tabu tema. Što u praksi zapravo znači imati materinsku ambivalenciju? Žena ima istodobno i pozitivna i negativna čuvstva i razmišljanja oko ideje ili fantazije da postane majka. No ako u sebi pronađe kapacitet za tzv. sadržavanje takvih neugodnih doživljaja vezanih za svoje moguće majčinstvo, to znači da može spremnije prihvatiti svoje ambivalentne osjećaje, što će rezultirati realističnijim očekivanjima koje ima od sebe kao buduće majke svog djeteta.

O tome je govorio engleski dječji analitičar i pedijatar **Winnicott**, a on je cijeli svoj radni vijek posvetio proučavanju dijade majka - dijete. Njegov je doprinos psihologiji roditeljstva golem jer je ponudio poznatu sintagmu 'dovoljno dobre majke'. To je majka koja ima kapacitet integriranja pozitivnih i negativnih majčinskih osjećaja prema djetetu, majka koja ima kapacitet za spontani nastavak svog života kao i prije trudnoće i koja svoje dijete i gratificira, ali kad zatreba i frustrira, tj. ne daje mu uvijek sve. Od takve majke dijete prosperira jer mu majka nudi spektar svih, i dobrih i loših iskustava, što unapređuje djetetov emocionalni rast.

I kako to onda utječe na djetetovu dobrobit kasnije? Mnogostruko: jer će dijete kad malo

poodraste imati mogućnost osjećanja i svjesnog razlikovanja i pozitivnih i negativnih emocija te će ih, što je od svega najvažnije, u životu znati pravilno uporabiti.

Psihoanalitičarka Melanie Klein, utemeljiteljica teorije objektnih odnosa, napisala je da se uz osjećaje zahvalnosti javlja i kontrapost – zavist. Kako se to očituje u suvremenom majčinstvu?

I to je još jedan tabu majčinstva i veoma kompleksno pitanje. Zavist se smatra jednom od najmalignijih ljudskih emocija i zato ju je tako teško povezati s majčinstvom i dijadnim odnosom majka - dijete. No zavist malog djeteta prema majci u krugovima se psihoanalitičara poistovjećivala s instinktom smrti, s primarnom destruktivnošću koje dijete osjeća prema majci. Primjer: kad dijete ne dobiva dovoljno majčinog mlijeka, dojku počinje 'mrziti' te se rađa zavist zbog toga što to bogatstvo darova njegova majka u tom trenutku zadržava samo za sebe. No zavist pokreće i druge negativne osjećaje, primjerice krivnju, tjeskobu, zbunjenost, ali i njezin drugi pol – zahvalnost. S druge strane, poznate su nam iz literature ili crne kronike majke čedomorke.

Jedna od najpoznatijih je **Medeja** - tragični antički lik, čarobnica koja je progonjena ljubomorom, želeći kazniti supruga koji ju je ostavio, ubila svoja dva sina. Tako su njezina djeca, u psihotičnom napadaju, postali objekti njezine mržnje, osvete i narcističkog trijumfa. Taj lik je itekako relevantan za današnje vrijeme u kojemu se događaju mnogi obiteljski potresi: velike stope razvoda, različiti i nevjerojatni oblici zanemarivanja djece pa sve do njihovog ubijanja koje mediji prate s velikom voajerističkom notom. **Freud** je govorio da je žena 'mračni kontinent', a ova priča o Medeji konfrontira nas upravo s tom činjenicom o postojanju ženske i majčinske destruktivnosti koju teško možemo kontratransferno proživjeti.

Jedno vrlo zanimljivo poglavlje u knjizi posvetili ste problemu infertilnosti. Koje su sve emocionalne traume koje donosi suočavanje s neplodnošću i kakva je u tom slučaju psihološka i često nesvjesna dinamika para?

U knjizi sam željela približiti čitateljstvu koliko je složen problem infertilnosti, ne samo s biološkog stanovišta, nego i s psihološkog, te koliko za neplodan par može biti izvorom dubokih emocionalnih proživljavanja. U svakom slučaju, to je veoma osobno iskustvo, često popraćeno osjećajem usamljenosti, patnje, nadanja, srama, straha i zavisti prema drugima koji nemaju takav problem.

Osim što je iskustvo liječenja neplodnosti vremenski zahtjevno, ono je danas uz golem emocionalni angažman mnogima postalo i financijski neizdrživo. Ono što je posebno teško, pa i traumatično u cijelom postupku, jest prolazanje žene kroz hladan, vremenski striktan, sterilan i impersonalni medicinski tretman, a sve da bi ostvarila cilj koji je u svojoj biti tako personalan i veoma intiman. I zato su česti emocionalni kolapsi u tom procesu, odustajanja i ponovna počinjanja MPO-a, kao i fluktuacije osjećaja od beznađa do javljanja tračaka nade.

Pritom svaki novi pokušaj za ženu ili par znači prolazak kroz sve periode žalovanja, od

negacije do konačnog mirenja i prihvaćanja situacije. Neke duboko traumatizirane žene želju za ostvarivanjem trudnoće ne povezuju s autentičnom željom da postanu majke i da zaista imaju dijete. Trudnoću shvaćaju samo kao repariranje/popravljavanje takve narcističke povrede. Znati da si infertilan duboka je narcistička povreda za svaku osobu, a to onda uzrokuje velik psihološki stres, posebice u intimnom funkcioniranju para.

Tijekom MPO-a seksualna aktivnost se svodi na robotsko planiranje i odrađivanje takvih aktivnosti, a sve manje je prisutna uroda, osjećaj blizine i sl. Svakodnevnica često postaje rascijepljena na dva kolosijeka: na rješavanje tekućih stvari u realitetu i na fantazmatski dio koji je obojan stalno pratećim osjećajem bola i nadanja zbog potajnog priželjkivanja da postanu roditelji.
